

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 2/2012-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. januára 2012 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti R. spol. s r. o., B., zastúpenej A. a spol., s. r. o., B., konajúcou prostredníctvom advokáta JUDr. M. M., vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 43 Cob 81/2011 z 2. júna 2011 a jemu predchádzajúcim postupom a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti R. spol. s r. o., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. septembra 2011 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti R. spol. s r. o., B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej A. a spol., B., konajúcou prostredníctvom advokáta JUDr. M.

M., ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 43 Cob 81/2011 z 2. júna 2011 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) a jemu predchádzajúcim postupom. Sťažovateľka sťažnosť doplnila podaním doručeným ústavnému súdu 19. októbra 2011.

Zo sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva, že:

«Okresný súd v Brezne... rozhodol o žalobe... navrhovateľa... tak, že sťažovateľku zaviazal na zaplatenie peňažnej čiastky 43.337,98 EUR s prísł. a na náhradu trov konania.

Krajský súd v Banskej Bystrici... rozhodol o odvolaní sťažovateľky tak, že rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil; a o trovách odvolacieho konania rozhodol tak, že žalobcovi náhradu trov odvolacieho konania nepriznal...

Sťažovateľka namieta, že napadnutým rozsudkom došlo k porušeniu jej práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru ako i k porušeniu práva na kontradiktórne súdne konanie podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR v spojitosti s čl. 6 ods. 1 Dohovoru a práva na odôvodnenie rozsudku podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR v spojitosti s čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Súčasne namietame porušenie práva na rovnosť účastníkov podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy SR v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru...

Sťažovateľka v odvolacom konaní podala odvolanie, ku ktorému sa písomne vyjadril žalobca...

V odvolacom konaní nebolo nariadené odvolacie pojednávanie, a odvolací súd vyjadrenie žalobcu k odvolaniu sťažovateľky ani nedoručil sťažovateľke na vyjadrenie. Bolo jej teda znemožnené reagovať na právnu argumentáciu, ktorú uviedol žalobca v odvolacom konaní. Postupom odvolacieho súdu bola sťažovateľka ukrátená na svojich procesných právach, a tým jej bola odňatá možnosť konať pred súdom.

V uvedenom postupe vidíme porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných práv a ľudských slobôd, ako i porušenie čl. 48 ods. 2 Ústavy SR, a to porušením práva na kontradiktórne súdne konanie...

V uvedenom postupe vidíme aj porušenie práva na rovnosť v súdnom konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy SR ako i čl. 6 ods. 1 Dohovoru, keďže protistrana disponovala svojím vyjadrením, ktorým sťažovateľka nedisponovala (citované Rozhodnutie Hudáková a ostatní proti Slovensku, bod 30). Porušenie ústavného princípu rovnosti vidíme aj v tom, že časť vykonaných dôkazov, ktoré svedčili v prospech sťažovateľky opomenul alebo ich vyhodnotil zjavne arbitrárnym spôsobom (napr. výpoveď svedka R. K. ako i svedka L. H.). Zásada voľného hodnotenia dôkazov totiž neznamená, že súd bude konať na základe ľubovôle a bez relevantného zdôvodnenia odmietne, resp. opomenie časť vykonaných dôkazov m. m. I. ÚS 154/08).

V uvedených súvislostiach poukazujeme, že odvolací súd vo veci nenariadil ani odvolacie pojednávanie, pričom neuviedol, prečo nariadenie pojednávania neprichádzalo do úvahy. V tejto časti je jeho úvaha odvolacieho súdu (ohľadom nenariadenia pojednávania) zjavne neodôvodnená...

Len tieto skutočnosti postačujú na to, aby ústavný súd mohol uzavrieť, že takýmto postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu práva na kontradiktórne súdne konanie ako i k porušeniu princípu rovnosti zbraní, a to bez ohľadu na to, či žalobca vo svojom vyjadrení uplatňoval novú právnu argumentáciu, t. j. či sa v danom prípade jednalo o tzv. prekvapivé rozhodnutie. Na tomto mieste sa žiada poznamenať, že odvolací súd svojim postupom, ktorým nezaslal sťažovateľke na vyjadrenie stanovisko žalobcu k jej odvolaniu neporušil len právo sťažovateľky na kontradiktórne súdne konanie, ale odňal sťažovateľke ako účastníkovi konania možnosť konať pred súdom, a to vydaním tzv. prekvapivého rozhodnutia.

Judikatúra Najvyššieho súdu SR sa ustálila v tom, že „vydanie prekvapivého rozhodnutia“ je potrebné kvalifikovať ako procesný postup, ktorým súd odníma účastníkovi možnosť konať pred súdom...

Odvolací súd totiž svoje rozhodnutie založil na právnej argumentácii, ktorá bola z pohľadu doterajšieho priebehu konania prekvapivá...

Súd prvého stupňa totiž svoj právny názor založil práve na nemožnosti plnenia podľa ustanovenia § 575 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka. Oproti tomu odvolací súd „prekvapivo“ založil svoje rozhodnutie na aplikácii ustanovenia § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka, a to bez toho, aby umožnil náležité účastníkom konania predostrieť právnu argumentáciu k aplikovateľnosti danej právnej normy. Odvolací súd sa pritom neriadil ustanovením § 213 ods. 2 O. s. p., ktoré mu ukladalo pred vydaním odvolacieho rozsudku založenom na aplikácii inej právnej normy (než z ktorej vychádzal súd prvého stupňa) vyzvať účastníkov, aby sa k aplikácii tejto novej právnej normy vyjadril. Takýmto postup súd odňal účastníkovi právo konať pred súdom, a tým porušil čl. 6 ods. 1 Dohovoru a čl. 46 ods. 1 Ústavy SR... Z tohto pohľadu zostáva napríklad absolútne neodôvodnený výrok o úrokoch z omeškania, kedy odvolací súd neuviedol, ktorý právny predpis (t. j. Občiansky zákonník alebo Obchodný zákonník) v danej veci aplikoval. V uvedených súvislostiach poukazujeme na Uznesenie Najvyššieho súdu SR, spis. č. 5 Cdo 322/2009 z 27. 10. 2010... „Pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníka konania v zmysle § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom od 15. októbra 2008, aby sa vyjadril k možnému použitiu toho ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p.“ Takýto postup súdu popieral aj dvojinštančnosť civilného súdneho konania, keďže v okolnostiach prípadu sa ako primerané javilo kasačné rozhodnutie. Prekvapivý je aj právny názor odvolacieho súdu, ktorým na námietku sťažovateľky uplatnenú v odvolacom konaní (týkajúcu sa výšky bezdôvodného obohatenia) reagoval nasledovne: „v konaní na súde prvého stupňa výška žalobcovho nároku žalovaným namietaná nebola, pričom obaja účastníci konania boli súdom opakovane poučovaní o povinnosti označiť, resp. predložiť všetky skutočnosti a dôkazy najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie skončí, pretože na dôkazy a skutočnosti predložené a označené neskôr súd neprihliada (§ 120 ods. 4 OSP).“ K tejto právnej argumentácii sa sťažovateľka vôbec nemohla vyjadriť, a nemohla tak napríklad uviesť aj to, že bola v procesnej pozícii žalovanej strany, a teda dôkaznú povinnosť ako i povinnosť tvrdenia má v danej veci primárne žalobca. Odvolací súd sa vôbec nezaoberal tým, či výsledky dokazovania poskytujú spoľahlivý základ pre určenie

výšky bezdôvodného obohatenia poskytované žalobcom. Prekvapivé sú aj úvahy odvolacieho súdu, ktoré (bez náležitého bližšieho odôvodnenia) „vyčítajú“ sťažovateľke, že nevyužila možnosť uzavretia zmluvy prostredníctvom súdu.

Takýmto postupom došlo k porušeniu čl. 46 ods. 1 Ústavy SR ako i čl. 6 ods. 1 Dohovoru, keďže „prekvapivé“ rozhodnutie vždy zasahuje do práva účastníkov na spravodlivé súdne konanie.»

Podľa názoru sťažovateľky rozsudok krajského súdu nie je náležite odôvodnený, čím došlo k porušeniu čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako i čl. 46 ods. 1 ústavy, pričom v sťažnosti ďalej uvádza:

„Odvolací súd (na rozdiel od súdu prvého stupňa) dospel k záveru, že je namieste aplikovať ustanovenie § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka, v zmysle ktorého záväzok uzavrieť budúcu zmluvu alebo doplniť chýbajúci obsah zmluvy tiež zaniká, ak okolnosti, z ktorých strany vychádzali pri vzniku tohto záväzku, sa do tej miery zmenili, že nemožno od zaviazanej strany požadovať, aby zmluvu uzavrela. K zániku však dochádza, len keď zaviazaná strana túto zmenu okolností oznámila bez zbytočného odkladu oprávnenej strane.

Podľa stanoviska odbornej literatúry pre aplikáciu ustanovenia § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka je potrebné splnenie troch kumulatívnych podmienok:

- 1/ Existencia nových skutočností,*
- 2/ Závažnosť týchto skutočností,*
- 3/ Včasné oznámenie týchto skutočností.*

Vo veci nie je sporná existencia prvej podmienky (rozhodnej pre aplikáciu ustanovenia § 292 ods. 5 ObchZ), t. j. že po uzavretí zmluvy o budúcej zmluve nastali nové skutočnosti, ktoré odôvodnili nemožnosť plnenia vtom rozsahu v akom ustanovoval zmluva budúcej zmluve (t. j. dispozičný premiestnenie apartmánového domu dôsledkom výsledkov geologického prieskumu)... Sporné medzi stranami je to, či táto nová skutočnosť je tak, závažná, že nemožno od žalobcu spravodlivo požadovať uzavretie budúcej kúpnej zmluvy. Otázkou závažnosti tejto novej skutočnosti sa však odvolací súd vôbec nezaoberal a tak svoje rozhodnutie zaťažil zjavnou arbitrárnosťou.

Pokiaľ sa jedná o splnenie druhej podmienky (t. j. závažnosť týchto nových skutočností), tak podľa záverov odbornej literatúry sa musí jednať o tak závažné skutočnosti, že keby o nich druhá zmluvná strana vedela v čase uzavretia zmluvy o budúcej zmluve, tak takúto zmluvu by neuzavrela. Dispozičné premiestnenie apartmánového domu (vyvolané jednak redukciou apartmánových domov ako i geologickým prieskumom), kde sa mal byť tvoriaci predmet budúcej kúpnej zmluvy nachádzať, nemožno považovať za tak závažnú okolnosť, ktorá by mala za následok zánik záväzku uzatvoriť budúcu kúpnu zmluvu, berúc na zreteľ aj to, že žalobca ako budúci kupujúci nikdy nebol na mieste, kde sa mal predmetný apartmánový byt nachádzať... Sťažovateľka pritom žalobcovi ponúkla porovnateľný byt... pričom žalobca nikdy neuviedol žiaden konkrétny dôvod, ktorým by aspoň čiastočne odôvodňoval jeho negatívny postoj k tomuto „náhradnému bytu“, t. j. výslovne neuviedol, či dispozičné posunutie apartmánového domu je pre neho nevyhovujúce. Máme preto za to, že žalobca konal v rozpore so zásadou poctivého obchodného styku (§ 265 Obchodného zákonníka), keďže jeho nesúhlas s dispozičnou zmenou bytu nebol motivovaný zníženou kvalitou alebo inak vymienenými vlastnosťami sporného bytu, ale práve tým, že dôsledkom ekonomickej krízy došlo k zníženiu cien nehnuteľností a z tohto dôvodu nebolo pre neho „výhodné“ byť viazaný zmluvou, ktorú uzatváral v čase, keď boli ceny nehnuteľností vyššie. Tomuto korešpondoval aj jeho postoj, keď prijatie náhradného bytu podmieňoval len výrazným znížením kúpnej ceny... Postoj odvolacieho súdu, ktorý svoje rozhodnutie založil na bezpodmienečnom dodržiavaní zmluvných dojednaní obsiahnutých v zmluve o budúcej zmluve bez náležitého zohľadnenia všetkých okolností, ktoré sa v priebehu realizácie developerského projektu vyskytli, je neprimerane prísny a formalistický, a v konečnom dôsledku aj zjavne arbitrárny.

Odvolací súd taktiež v odôvodnení neuviedol, na základe akých skutočností dospel k názoru, že dôsledkom aplikácie ustanovenia § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka, má sťažovateľka zaplatiť žalobcovi žalovanú čiastku. Dôsledkom aplikácie ustanovenia § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka totiž nie je zrušenie zmluvy o budúcej zmluve, ktoré by odôvodňovalo vznik nároku na bezdôvodné obohatenie (§ 457 ods. 2 Občianskeho zákonníka, správne má byť § 451, pozn.), ale len zánik záväzku povinnej osoby (t. j. žalobcu) uzavrieť budúcu kúpnu zmluvu. V zmysle zmluvy o budúcej kúpnej zmluve boli

obidve strany (t. j. nielen žalobca, ale aj sťažovateľka) zaviazané na uzavretie budúcej kúpnej zmluvy a žalobca doposiaľ od budúcej kúpnej zmluvy neodstúpil. Z tohto pohľadu sú úvahy odvolacieho súdu zjavne neodôvodnené.

Takéto odôvodnenie je nielen nepostačujúce a veľmi všeobecné, ale aj vnútorne rozporuplné a nelogické.

Na základe týchto skutočností máme preto, že odôvodnenie súdov nižších inštancií nebolo dostatočné, vnútorne rozporuplné, nevysporiadalo sa s podstatnými argumentmi sťažovateľky, nespĺňalo kritéria, ktoré na neho kládla judikatúra Najvyššieho súdu SR ako i Ústavného súdu SR, a preto možno uzavrieť, že napadnuté rozhodnutie ako celok nebolo zákonné a spravodlivé, a preto je a z ústavného hľadiska neudržateľné...

Sťažovateľka namietala aj porušenia práva vlastniť majetok a právo na pokojné užívanie majetku, ktoré súvisí s právom na prístup k súdu, nakoľko sťažovateľka mala právo na pokojné užívanie svojho majetku, ktoré jej však bolo odopreté postupom všeobecného súdu. Porušenie vidíme vtom, že vydaním napadnutého rozsudku bola sťažovateľka povinná zaplatiť žalovanú čiastku (ako i náhradu trov konania) žalobcovi. Všeobecný súd tým zasiahol do jej práva na pokojné užívanie majetku, pričom porušenie tohto práva nesledovalo žiaden legitímny cieľ a bolo prejavom svojvôle a arbitrárnosti. “

V doplnení sťažnosti, ktorá bola doručená ústavnému súdu 19. októbra 2011, sťažovateľka poukazuje na to, že «V ústavnej sťažnosti... namietali „prekvapivosť“ napadnutého rozsudku Krajského súdu... aj ohľadom výšky priznaného bezdôvodného obohatenia...

rozsudok... nemôže z ústavnoprávneho hľadiska obstať, keďže zo spisu nevyplývajú také dôkazy, že žalobca zaplatil sťažovateľke čiastku v takom rozsahu, v akom sa domáha žalobným návrhom.

Práve naopak, z vykonaného dokazovania vyplynulo, že žalobca zaplatil sťažovateľke menšiu čiastku. Za situácie, kedy sťažovateľka (v procesnej pozícii žalovanej) namietala dôvodnosť celého nároku, by bolo nespravodlivé a z ústavnoprávneho hľadiska aj neudržateľné, aby sa dôkazné bremeno prenášalo na sťažovateľku; toto dôkazné bremeno totiž v plnom rozsahu zaťažovalo žalobcu. K týmto okolnostiam sa nemohla sťažovateľka

vyjadriť dôsledkom vydania „prekvapivého“ rozhodnutia Krajského súdu v Banskej Bystrici.».

Sťažovateľka ústavnému súdu navrhla, aby rozhodol týmto nálezom:

„1. Základné právo sťažovateľky R. spol. s r. o. podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, čl. 47 ods. 3 Ústavy SR, čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici, spis. zn. 43 Cob 81/2011 zo dňa 02. 06. 2011 a konaním, ktoré mu predchádzalo, porušené bolo.

2. Zrušuje sa v celom rozsahu Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, spis. zn. 43 Cob 81/2011 zo dňa 02. 06. 2011 a vec sa vracia Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. Krajský súd v Banskej Bystrici je povinný uhradiť sťažovateľke R. spol. s r. o. do 15 dní od doručenia tohto nálezu trovy konania na účet jeho právneho zástupcu A. a spol., s. r. o.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Sťažovateľka v sťažnosti namietala, že rozsudkom krajského súdu a jemu predchádzajúcim postupom v konaní vedenom pod sp. zn. 43 Cob 81/2011 boli porušené jej základné práva podľa čl. 20, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu.

Podľa sťažovateľky k porušeniu jej základných práv a iných práv malo dôjsť tým, že krajský súd jej nedoručil vyjadrenie žalobcu k odvolaniu, a tiež tým, že vydal tzv. „prekvapivé“ rozhodnutie.

Sťažovateľka v sťažnosti opakovane argumentuje, že krajský súd tým, že jej nedoručil vyjadrenie žalobcu k odvolaniu, odňal jej možnosť konať pred súdom. Sťažovateľka taktiež tvrdí, že krajský súd vydal tzv. prekvapivé rozhodnutie, a tým jej odňal možnosť konať pred súdom. Sťažovateľka na podporu svojich tvrdení cituje rôzne rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Európskeho súdu pre ľudské práva. Zároveň poukazuje na judikatúru ústavného súdu (II. ÚS 130/03, IV. ÚS 31/03), z ktorej vyplýva, že závažné procesné pochybenia všeobecných súdov sú dôvodom podania odvolania, ako aj dovolania, a tiež to, že sú to všeobecné súdy, ktoré na základe účinných právnych prostriedkov nápravy dostupných sťažovateľovi môžu a musia poskytovať ochranu základným procesným právam účastníkom súdneho konania.

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, je založená na základe princípu subsidiarity. Zo subsidiarity

právomoci ústavného súdu vyplýva, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa môže domôcť ochrany svojho základného práva alebo slobody využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov pred iným orgánom verejnej moci, odmietne takúto sťažnosť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na prerokovanie (mutatis mutandis napr. I. ÚS 103/02, I. ÚS 269/06). Z uvedeného vyplýva, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prislúcha ústavnému súdu právomoc zaoberať sa namietaným porušením základného práva alebo slobody za predpokladu, že právna úprava takémuto právu neposkytuje účinnú ochranu (mutatis mutandis I. ÚS 78/99). Podstatou účinnej ochrany základných práv a slobôd sťažovateľa je okrem iného aj opravný prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých sa namieta, a ktorý jej umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (I. ÚS 36/96).

Podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak f) účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

V danom prípade teda bola sťažovateľka oprávnená podať proti rozsudku krajského súdu dovolanie. Zo sťažnosti jasne vyplýva, že sťažovateľka si uvedomovala, že proti uzneseniu krajského súdu je prípustné dovolanie, pričom poukázala aj na judikatúru ústavného súdu, z ktorej vyplýva, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok je nástrojom, ktorý môže využiť na ochranu svojich základných práv. Napriek svojim tvrdeniam, že jej postupom krajského súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom, však dovolanie nepodala.

Keďže dovolanie podľa § 237 písm. f) OSP možno považovať za účinný prostriedok nápravy tvrdeného porušenia sťažovateľkiných práv už uvedeným spôsobom zo strany krajského súdu, bolo potrebné sťažnosť v tejto časti odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

K porušeniu citovaných základných a iných práv malo podľa sťažovateľky dôjsť tiež tým, že časť vykonaných dôkazov krajský súd opomenul, resp. ich vyhodnotil zjavne arbitrárnym spôsobom.

V súvislosti s uvedeným ústavný súd už vyslovil, že do obsahu základného práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nepatrí právo účastníka konania (dotknutej osoby) vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97).

Na základe uvedeného bolo potrebné sťažnosť aj v tejto časti odmietnuť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Sťažovateľka tiež tvrdí, že odvolací súd v odôvodnení neuviedol, na základe akých skutočností dospel k názoru, že podľa § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka má zaplatiť žalobcovi žalovanú čiastku, keďže dôsledkom aplikácie tohto nie je zrušenie zmluvy o budúcej zmluve, ktoré by odôvodňovalo vznik nároku na bezdôvodné obohatenie (§ 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka), ale len zánik záväzku povinnej osoby (t. j. žalobcu) uzavrieť budúcu kúpnu zmluvu, pričom v zmysle zmluvy o budúcej kúpnej zmluve boli obidve strany (t. j. nielen žalobca, ale aj sťažovateľka) zaviazané na uzavretie budúcej kúpnej zmluvy a žalobca dosiať od budúcej kúpnej zmluvy neodstúpil. Vo vzťahu k tomuto tvrdeniu sťažovateľky ústavný súd poukazuje na nasledujúcu časť odôvodnenia rozsudku krajského súdu:

„Podľa § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka, záväzok uzavrieť budúcu zmluvu alebo doplniť chýbajúci obsah zmluvy tiež zaniká, ak okolnosti, z ktorých strany zrejme vychádzali pri vzniku tohto záväzku, sa do tej miery zmenili, že nemožno od zaviazanej strany rozumne požadovať, aby zmluvu uzavrela. K zániku však dochádza, len keď zaviazaná strana túto zmenu okolností oznámila bez zbytočného odkladu oprávnenej strane...

Odvolací súd súhlasí so záverom súdu prvého stupňa v tom, že na základe zániku záväzku zo zmluvy o budúcej zmluve došlo na strane žalovaného k bezdôvodnému

obohateniu podľa § 457 ods. 2 Občianskeho zákonníka (správne má byť § 451, pozn.) nakoľko si zadržal plnenie z právneho dôvodu, ktorý odpadol. Súd prvého stupňa preto rozhodol správne, keď žalovaného na vydanie bezdôvodného obohatenia zaviazal, vrátane úrokov z omeškania.“

Z citovanej časti odôvodnenia rozsudku krajského súdu je zrejmé, že krajský súd svoj právny názor na povinnosť sťažovateľky zaplatiť žalovanú sumu dostatočne, jasne a zreteľne odôvodnil. Tvrdenie sťažovateľky, že zánik záväzku žalovaného uzatvoriť budúcu kúpnu nie je možné posudzovať podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka (ako právny dôvod, ktorý odpadol, pozn.) a požadovať od žalobcu napriek skutočnosti, že mu zanikol záväzok uzatvoriť budúcu kúpnu zmluvu, aby od zmluvy o budúcej zmluve odstúpil, je podľa názoru ústavného súdu neopodstatnené. Napokon ústavný súd poukazuje aj na judikát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Obo 42/2001, z ktorého tiež vyplýva rovnaký záver.

Sťažovateľka taktiež namieta arbitrárnosť odôvodnenia rozsudku krajského súdu v časti týkajúcej sa splnenia podmienok na zánik záväzku žalobcu na uzavretie budúcej zmluvy v zmysle § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka. Táto časť sťažnosti sťažovateľky je v podstate polemikou s výkladom ustanovení Obchodného zákonníka s právnymi závermi Okresného súdu Brezno (ďalej len „okresný súd“) a krajského súdu. V sťažnosti sťažovateľka opakuje a rozvádza námietky, ktoré uplatnila už v odvolaní, resp. v konaní pred okresným súdom. Takto poňatá sťažnosť stavia ústavný súd do pozície ďalšej inštancie v systéme všeobecného súdnictva, ktorá mu však neprináleží vzhľadom na čl. 124 ústavy. Podľa uvedeného článku ústavy je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ústavnosti.

Ústavný súd navyše poukazuje na relevantnú časť odôvodnenia rozsudku krajského súdu:

„Po zhodnotení skutočností, zistených z predloženého spisu, dospel odvolací súd k záveru, že súd prvého stupňa v tejto veci dostatočne zistil skutkový stav a zistené skutočnosti správne právne posúdil, keď žalobcovi priznal v konám uplatnený nárok titulom bezdôvodného obohatenia.

Zmluvu o budúcej zmluve o prevode vlastníckeho práva k bytu č. 68 uzavreli účastníci konania, žalobca ako budúci predávajúci a žalovaný ako budúci nadobúdateľ s poukazom na ust. § 289 a nasl. Obchodného zákonníka, rovnako sa v článku 12 zmluvy dohodli, že ich zmluvný vzťah založený touto zmluvou sa spravuje ustanoveniami Obchodného zákonníka; dohodli sa tiež, že zmluvu možno meniť alebo dopĺňať výlučne iba v písomnej forme, očíslovanými dodatkami odsúhlasenými oboma zmluvnými stranami. Prílohami zmluvy boli Schématický plán a umiestnenie predmetu budúceho prevodu, Schématický plán a umiestnenie parkovacieho státiu, Popis štandardného stavebného vybavenia domu a predmetu budúceho prevodu, Splátkový kalendár a Kópia listu vlastníctva. Predmet budúceho prevodu bol špecifikovaný v článku III., kde bol byt označený v bode 3.1 písm. a/ ako: byt o predbežnej výmere 57,15 m² s balkónom nachádzajúci sa na 2. nadzemnom podlaží Domu VIII. podľa prílohy č. 1 označený ako byt č. 68, typ 2.A 4 s tým, že schématický plán a umiestnenie predmetu budúceho prevodu tvorí prílohu č. 1 a prílohu č. 2 zmluvy, popis štandardného prevedenia domu a predmetu budúceho prevodu prílohu č. 3 zmluvy (bod 3.2).

V zmysle citovaného § 289 ods. 1 Obchodného zákonníka mohli zmluvné strany v zmluve o budúcej zmluve predmet plnenia budúcej zmluvy určiť rôznym spôsobom pokiaľ ide o označenia identifikáciu bytu, vlastníctvo ku ktorému malo byť budúcou zmluvou prevedené na žalobcu. Zákon vyžaduje len, aby predmet plnenia budúcej zmluvy bol určený aspoň všeobecným spôsobom, teda tak, aby spĺňal požiadavky určitosti právneho úkonu (v závislosti na tom, akú budúcu zmluvu sa strany dohodli uzavrieť), čo je aj nevyhnutným predpokladom pre uplatňovanie práva zo zmluvy o budúcej zmluve. Ak nedôjde k dobrovoľnému uzavretiu zmluvy, oprávnená strana si môže vynucovať jej uzavretie, a preto je potrebné určiť obsah budúcej zmluvy v takom rozsahu, v akom ho bude jedna alebo obidve zmluvné strany chcieť mať určený.

Zmluvné strany sa teda v zmluve o budúcej zmluve mohli dohodnúť aj na menej presnom určení predmetu zmluvy o budúcej zmluve a určiť napríklad rozsah bytu v m² a jeho umiestnenie na podlaží v niektorom z Apartmánových domov T. v zmysle schématického plánu, ktorý bol prílohou zmluvy. Pokiaľ však zmluvné strany určili predmet tak, ako je to uvedené v zmluve o budúcej zmluve, je potrebné z tohto vymedzenia predmetu zmluvy vychádzať aj pri hodnotení ďalších úkonov účastníkov konania po uzavretí zmluvy o budúcej zmluve.

V zmluve o budúcej zmluve, uzavretej v tomto prípade účastníkmi konania (žalovaný za budúceho prevádzajúceho ju podpísal v B. dňa 04. 02. 2008, a žalobca za budúceho nadobúdateľa v L. dňa 18. 01. 2008) prevzali záväzky na uzavretie budúcej zmluvy obidve strany a stanovili si konkrétne podmienky ďalšieho postupu v súvislosti s uzavretím budúcej zmluvy. Žalovaný ako budúci prevádzajúci sa zaviazal, že do 30 pracovných dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti kolaudačného rozhodnutia o povolení užívania domu podá žiadosť o určenie súpisného čísla a orientačného čísla, a do 30 pracovných dní odo dňa určenia súpisného a orientačného čísla zašle žalobcovi výzvu k uzatvoreniu zmluvy o prevode vlastníckeho práva. Obe zmluvné strany sa zaviazali uzatvoriť zmluvu o prevode vlastníckeho práva do 15 pracovných dní odo dňa, ku ktorému žalovaný zašle žalobcovi uvedenú výzvu s tým, že žalovaný je povinný uzatvoriť zmluvu o prevode vlastníckeho práva iba v tom prípade, ak je kúpna cena zaplatená podľa dohody v zmluve.

Žalovaný listom zo dňa 17. 06. 2009 vyzval žalobcu na zaplatenie druhej splátky kúpnej ceny do 20 dní od doručenia výzvy a zároveň mu oznámil, že z dôvodu celosvetovej krízy bol realizačný projekt zredukovaný o jednu budovu Apartmánového domu T., vzhľadom k čomu došlo k predisponovaniu a prečíslovaniu niektorých bytov, predložil žalobcovi týmto listom dodatok č. 1 k zmluve o budúcej zmluve a požiadal ho o jeho podpísanie s tým, že byty boli predisponované do apartmánového domu s najlepšou pozíciou, t. j. Apartmánový dom T. IV.. Ďalším listom zo dňa 21. 07. 2009 žalovaný oznámil žalobcovi, že blok VIII. nebude postavený z dôvodu, že zo statického hľadiska sa jedná o pozemok so slabým podloží, na ktorom je možné postaviť maximálne 2-poschodovú budovu, preto blok VIII. premiestnil žalovaný na miesto bloku IV.. Znovu vyzval žalobcu na podpis dodatku k zmluve o budúcej zmluve a k listu ako prílohu pripojil obrázok, z ktorého

je zrejmé zmena polohy apartmánových domov oproti stavu v čase podpisu zmluvy o budúcej zmluve.

Žalobca listom zo dňa 31. 07. 2009 oznámil žalovanému okrem iného tiež, že zmluvu považuje za zamknutú a požiadal ho o vrátenie zaplatenej zálohy do 10 dní.

Pri posudzovaní toho, či nastala taká zmena okolností, že od zaviazanej strany nie je možné požadovať, aby budúcu zmluvu uzavrela, je potrebné zohľadniť všetky známe okolnosti prípadu. Ako na to správne poukázal aj súd prvého stupňa, žalobca ako cudzinec s pobytom mimo územia SR (ktorý navyše rokoval cez sprostredkovateľa) bol do značnej miery odkázaný na schématický plán (príloha zmluvy o budúcej zmluve), kde bolo zakreslené umiestnenie jednotlivých apartmánových domov v okolitom prírodnom prostredí (les, komunikácie a pod.). Na základe takto prezentovanej ponuky si vybral byt v konkrétnom apartmánovom dome a v zmluve o budúcej zmluve bol tento byt vyššie uvedeným spôsobom špecifikovaný.

Z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa bolo nepochybne zistené, že apartmánový dom č. VIII. tak, ako bol zakreslený a situovaný na schématickom pláne žalovaný nepostavil a na mieste, kde podľa nákresu mal tento dom stáť, nepostavil ani dom s iným číslom. Napokon aj skutočnosť, že žalovaný zaslal žalobcovi dodatok č. 1 k zmluve o budúcej zmluve, ktorý vychádzal z uskutočnenej zmeny svedčí o tom, že ide o zmenu v dohodnutom predmete budúcej zmluvy. Skutočnosť, že žalobca neodmietol ďalšiu komunikáciu so žalovaným s cieľom možného uzavretia kúpnej zmluvy o prevode k vlastníctvu k niektorému z bytov v apartmánových domoch T. nepreukazuje, že by žalobca bol s navrhovanou zmenou súhlasil. Ako už bolo uvedené, dodatok č. 1 nepodpísal a po jeho obdržaní sa vyjadril tak, že zmluvu považuje za zaniknutú.

Zmluvné strany nemali zmluvou o budúcej zmluve dohodnutú možnú zmenu predmetu budúcej zmluvy, ktorá by vyplývala z objektívnych podmienok, vzniknutých v priebehu procesu výstavby. Článok XI. bod 11.9 sa na takýto prípad nevzťahuje, dohoda v ňom sa týka administratívnych postupov a dokladov potrebných v súvislosti so stavebným konaním, následkom ktorých vzniká potreba prečíslovania a technických zmien dokumentácie. Táto dohoda však neoprávňuje žalovaného na jednostrannú zmenu presne dohodnutého predmetu budúcej zmluvy.

V zmysle citovanej právnej úpravy, ak povinná osoba neuzavrie na výzvu oprávnenej osoby budúcu zmluvu, má oprávnená osoba viacero práv. Môže sa domáhať toho, aby obsah budúcej zmluvy určil súd (alebo osoba dohodnutá v zmluve), môže však namiesto uplatnenia práva na uzavretie zmluvy požadovať aj náhradu škody vzniknutej tým, že povinná osoba zmluvu neuzavrela. V prípade, že povinná osoba uzavrieť zmluvu odmietne neoprávnene (napr. vôbec nereaguje na výzvu oprávnenej osoby) má oprávnená osoba právo aj na uplatnenie práva na uzavretie zmluvy súdnou cestou a aj na náhradu škody vzniknutej tým, že zmluva nie je uzavretá včas. Vyššie citované ustanovenie § 290 je dispozitívne, zmluvné strany sa môžu dohodnúť aj ináč. V konaní na súde prvého stupňa nebolo zistené, že by žalovaný ako osoba oprávnená si uplatnil voči žalobcovi právo na uzavretie zmluvy prostredníctvom súdu, žalovaný v podstate len zadržal žalobcom poskytnutú zálohu na kúpnu cenu.

Po zhodnotení uvedených skutočností odvolací súd súhlasí so záverom súdu prvého stupňa v tom, že záväzok žalobcu uzavrieť budúcu zmluvu v tomto prípade zanikol pre podstatnú zmenu okolností, z ktorých účastníci konania vychádzali pri vzniku tohto záväzku, aj keď je potrebné vychádzať aj z ust. § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka. Záver súdu prvého stupňa v tom, že postavením apartmánového domu č. IV. nie je splnený záväzok žalovaného postaviť dom č. VIII., v ktorom mal byť umiestnený byt, prevod vlastníctva, ku ktorému bol predmetom budúcej zmluvy, a preto záväzok žalobcu uzavrieť budúcu zmluvu zanikol, je podľa odvolacieho súdu správny. List žalobcu zo dňa 31. 07. 2009, ktorým reagoval na výzvu žalovaného zo dňa 21. 07. 2009 považoval odvolací súd za včasné oznámenie zmeny okolností žalovanému v zmysle cit. § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka. Žalovaný predkladal dodatok č. 1 žalobcovi už listom zo dňa 17. 06. 2009, prílohou tohto listu však nebol situačný náčrt apartmánových domov, z ktorého je zrejmá navrhovaná zmena. Navyše vzhľadom na okolnosti prípadu by za včasnú bolo možné považovať odpoveď žalobcu listom zo dňa 31. 07. 2009 aj na list žalovaného zo dňa 17. 06. 2009. Pokiaľ žalovaný poukazuje na svedecké výpovede, z ktorých má vyplývať, že žalobca bol o zmene informovaný už skôr, vzhľadom na známe okolnosti prípadu, (zmluvné strany s pobytom v rôznych štátoch Európy, písomná korešpondencia, písomná zmluva) na tieto nie je možné prihliadať.“

Z citovaného odôvodnenia rozsudku krajského súdu je zrejmé, že krajský súd sa otázkou zániku záväzku uzatvoriť budúcu kúpnu zmluvu zo strany žalobcu v zmysle § 292 ods. 5 Obchodného zákonníka podrobne zaoberal. S prihliadnutím na uvedené sa napadnuté rozhodnutie krajského súdu vecne nejaví ako zjavne neopodstatnené, svojvoľné alebo ústavne neudržateľné, resp. spôsobilé vyvolať porušenie sťažovateľkou označených základných práv zaručených v ústave a práv zaručených v dohovore a dodatkovom protokole. Skutočnosť, že okresný súd a krajský súd v svojich rozsudkoch vyslovili právne závery, s ktorými sťažovateľka nesúhlasí, nezakladá bez ďalšieho oprávnenosť sťažnosti a nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným, a to s poukazom na už uvedenú úlohu ústavného súdu.

Vzhľadom na uvedené bolo potrebné sťažnosť aj v tejto časti odmietnuť z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

V doplnení sťažnosti sťažovateľka taktiež poukazuje na to, že žalobca v konaní nepreukázal skutočnosť, že jej skutočne zaplatil žalovanú čiastku, pričom podľa jej názoru je z ústavnoprávneho hľadiska neudržateľné, aby sa dôkazné bremeno prenášalo na ňu. Ústavný súd zdôrazňuje, že na túto skutočnosť mala sťažovateľka poukázať v konaní na súde prvého stupňa. Ústavný súd nie je oprávnený zaoberať sa tvrdeniami a skutočnosťami, ktoré neboli predmetom posudzovania v konaní pred všeobecnými súdmi. Ústavný súd zároveň cituje z odôvodnenia rozsudku krajského súdu nasledujúcu časť: *„Pokiaľ žalovaný v odvolaní namieta výšku plnenia, na vrátenie ktorého bol zaviazaný, odvolací súd upozorňuje, že v konaní na súde prvého stupňa výška žalobcovho nároku žalovaným namietaná nebola, pričom obaja účastníci konania boli súdom opakovane poučovaní o povinnosti označiť, resp. predložiť všetky skutočnosti a dôkazy najneskôr do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí, pretože na dôkazy a skutočnosti predložené a označené neskôr súd neprihliada (§ 120 ods. 4 OSP).“* Z citovaného je zrejmé, že sťažovateľka výšku žalovanej sumy na súde prvého stupňa nenamietala. Nie je teda pravda,

že okresný súd alebo krajský súd prenášali dôkazné bremeno vo vzťahu k výške žalovanej sumy na sťažovateľku, pretože medzi povinnosťou namietat' – teda povinnosťou tvrdenia a povinnosťou uniesť dôkazné bremeno je podstatný rozdiel. Ak sťažovateľka už v čase konania pred súdom prvého stupňa vedela, že žalovaná suma je nesprávna, túto skutočnosť mala namietat', a tak postupovať v súlade so zásadou „vigilantibus iura scripta sunt“, ktorá zdôrazňuje aj vlastné pričinenie o ochranu svojich práv vyžadujúc, aby aj sťažovateľ sledoval svoje subjektívne práva a robil také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu. Táto zásada teda predpokladá, že sťažovateľ musí využiť prostriedky, ktoré mu poskytuje zákon, a následne vykonať prípadné potrebné opatrenia, aby nedošlo k porušeniu jeho práv. V súlade s touto zásadou mala sťažovateľka namietat' aj výšku žalovanej sumy, a to aj napriek skutočnosti, že namietala nedôvodnosť celého návrhu. Pokiaľ sťažovateľka namieta, že sa nemohla k sume bezdôvodného obohatenia vyjadriť v dôsledku prekvapivého rozhodnutia krajského súdu, toto tvrdenie nemá žiadny reálny základ, keďže k sume bezdôvodného obohatenia sa mohla vyjadriť, ako to vyplýva z uvedeného, kedykoľvek počas prerokovania veci pred súdom prvého stupňa.

Vzhľadom na už uvedené skutočnosti bolo potrebné sťažnosť sťažovateľky aj v tejto časti odmietnuť z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2012